

ASPECTE TEORETICO-PRACTICE PRIVIND ORGANIZAREA JUDECĂTOREASCĂ ȘI ÎNFĂPTUIREA JUSTIȚIEI ÎN REPUBLICA MOLDOVA

MATEI Livia,
studentă, anul III, zi, Drept
Universitatea Tehnică a Moldovei
liviamatei99@mail.ru

LUPAȘCU Zinaida,
conferențiar universitar, doctor în drept,
Universitatea de Studii Europene din Moldova.
lupasika@rambler.ru

REZUMAT

Prin justiție se înțelege sistemul organelor judecătorești, dar și activitatea de soluționare a proceselor civile, administrative, penale, de muncă etc. Înfăptuirea justiției are loc în strictă conformitate cu legislația. Autoritatea judecătorească, conform teoriei separării puterilor în stat, reprezintă prin sine sistemul organelor judiciare ale statului, ce înfăptuiesc justiția. Autoritatea judecătorească își are organele sale proprii și specifice, care, spre deosebire de instituțiile de drept, nu reglează relații sociale, ci determină formele organizării, structurii și activității autorității judecătorești, formele realizării justiției ș.a. În corespundere cu legislația în vigoare, în Republica Moldova autoritatea judecătorească este reprezentată prin sistemul instanțelor judecătorești, Consiliul Superior

al Magistraturii și procuratură.

Cuvinte-cheie: justiție, stat, organe judecătorești, legislație, autoritate.

THEORETICAL-PRACTICAL ASPECTS CONCERNING THE JUDICIAL ORGANIZATION AND THE PERFORMANCE OF JUSTICE IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

MATEI Livia,

student, 3rd year, day, Law
Technical University of Moldova

liviamatei99@mail.ru

LUPAȘCU Zinaida,

University lecturer, doctor of law,
University of European Studies of Moldova.

lupasika@rambler.ru

SUMMARY

By justice is understood the system of the judicial bodies, but also the activity of solving civil, administrative, criminal, labor processes etc. The execution of justice takes place in strict accordance with the law. The judicial authority, according to the theory of separation of powers in the state, represents by itself the system of the judicial bodies of the state, which perform justice. The judicial authority has its own and specific bodies, which, unlike the law institutions, do not regulate social relations, but determine the forms of organization, structure and activity of the judicial authority, the forms of achieving justice and so on. In accordance with the legislation in force, in the Republic of Moldova the judicial authority is represented by the court system, the Superior Council of Magistracy and the prosecutor's office.

Key words: justice, state, court organs, legislation, authority.

Justiția în țara noastră s-a aflat, în ultimele decenii, într-o permanentă evoluție și a intrat acum într-o nouă fază, determinată de unele modificări și completări esențiale ale actelor legislative care reglementează principiile organizatorice ale funcționării sistemului judecătorec. Funcțiile justiției sunt încredințate unor autorități distincte (instanțele judecătorești), care sunt investite cu puteri statale, care-i dau eficiență și care trebuie să fie independente și imparțiale. În societățile moderne justiția este o funcție fundamentală a statului, iar administrarea ei reprezintă unul din atributele esențiale ale puterii suverane. Rezolvarea neînțelegerilor dintre particulari nu poate fi privită într-o societate civilizată ca o afacere a persoanelor în cauză. Înfăptuirea justiției întrece interesele private, ea constituie o datorie a organelor judiciare.

Definiția ”justiției” ne este dată de autorul M. Nistor, care presupune că acest termen provine de la latinescul „jurisdiction”, ce înseamnă „a pronunța dreptul”. În dreptul roman justiția era considerată ca o componentă a funcției administrative. Particularitățile după care se deosebește justiția de celelalte genuri de activitate statală sunt:

- justiția se desfășoară numai de instanțele judecătorești;
- justiția se desfășoară prin metode prevăzute de lege și anume:
 - a) examinarea și soluționarea cauzelor civile în scopul realizării și apărării drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor;
 - b) examinarea în ședințele de judecată a cauzelor ;
 - c) justiția se desfășoară în numele legii și în strictă conformitate cu legea;
 - d) justiția se desfășoară într-o formă strict procedurală. [11, p.10]

Începând cu Hugo Grotius, în conținutul noțiunii de justiție pătrunde o nouă idee: ideea libertății, pe care o preia și J. Locke, care considera libertatea ca primul drept al omului, iar justiția urmând să garanteze fiecăruia posibilitatea de a se folosi de facultățile sale. Respectiva concepție liberală a justiției a fost împărtășită și de renumiții autori ai perioadei moderne: Montesquieu, Rousseau și Kant, iar Marea revoluție franceză a făcut să triumfe în realitate această concepție a

justiției, proclamând ca prim drept al omului libertatea. Între aceste două mari direcții de cercetare a justiției au existat confruntări multiple și, drept urmare, s-a prefigurat o concepție medie a justiției, în care individul nu este cu totul sacrificat societății, dar nici activităților individuale nu li se dă frâu liber. [10, p.74-75]

Prin Declarația suveranității, aprobată prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr.148-XII din 23.06.1990 [2], s-a stipulat că separarea puterii legislative, executive și celei judiciare constituie principiul de bază al funcționării Republicii Moldova ca stat democratic bazat pe drept. În teoria clasică a separării puterilor în stat, una dintre puteri este puterea judecătorească. De altfel, separarea puterilor în stat este în realitate o justificare a unui scop politic concret: să slăbească guvernării în ansamblul lor, limitându-i pe unii prin alții. Conform legislației în vigoare și normele constituționale, autoritatea judecătorească este independentă, separată de puterea legislativă și puterea executivă și are atribuții proprii. Autoritatea judecătorească îndeplinește justiția în scopul apărării și realizării drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor și ale asociațiilor acestora, ale întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor. Instanțele judecă toate cauzele cu privire la raporturile juridice civile, administrative și penale, precum și orice alte cauze pentru care legea nu stabilește o altă competență. Înfăptuind justiția într-un stat de drept, instanțele judecătorești apără orânduirea statală și constituțională a Republicii Moldova de orice atac.

Justiția se îndeplinește în strictă conformitate cu legislația. [3, art.5]

Justiția reprezintă o instituție fundamentală și de bază a unui stat și cuprinde totalitatea instanțelor judecătorești competente. Justiția mai este privită ca instituția ce reprezintă puterea judiciară într-un stat de drept.

Deci justiția se îndeplinește prin intermediul și aportul subiecților participanți, și anume instanțele judecătorești, așa cum consacră și normele constituționale, care potrivit art. 115 alin. 1 din Constituția Republicii Moldova [1, art.115], se prevede că: “justiția se îndeplinește prin Curtea Supremă de Justiție, prin curțile de apel și prin judecătorii”.

Autorul T. Cârnaț împarte principiile constituționale cu privire la justiție în două tipuri: principii constituționale privind organizarea instanțelor judecătorești și principii constituționale privind îndeplinirea justiției. Din primul tip sunt indicate: independența, imparțialitatea și inamovibilitatea judecătorilor, colegialitatea, continuitatea. Din al doilea tip fac parte: îndeplinirea justiției numai de către instanțele de judecată, accesul liber la justiție, caracterul public al dezbaterilor judiciare, prezumția nevinovăției, egalitatea în fața justiției, dreptul la apărare, folosirea căilor de atac, folosirea limbii de stat ca limbă a procedurii judiciare și dreptul la interpret, caracterul obligatoriu al sentințelor și al altor hotărâri judecătorești definitive, neretroactivitatea legii. [8, p.464-472]

Cetățenii Republicii Moldova au un șir de drepturi ce sunt expuse în Constituția Republicii Moldova, care este legea fundamentală într-un stat de drept, precum și în alte legi. Printre acestea se numără:

- accesul liber la justiție;
- dreptul la justiție echitabilă;
- prezumția nevinovăției;
- dreptul la apărare;
- dreptul la petiționare, etc.

În conformitate cu prevederile Legii cu privire la statutul judecătorului, în art.1 se stipulează că puterea judecătorească se exercită numai prin instanța judecătorească în persoana judecătorului, unicul purtător al acestei puteri. Judecătorul este persoana investită constituțional cu atribuții de îndeplinire a justiției, pe care le execută în baza legii. Judecătorii instanțelor judecătorești sunt independenți, imparțiali și inamovibili și se supun numai legii. Judecătorii iau decizii în mod independent și imparțial și acționează fără niciun fel de restricții, influențe, presiuni, amenințări sau intervenții directe sau indirecte din partea oricărei autorități, inclusiv judiciare. [6, art.1]

Potrivit Legii cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor [7, art.2], procedura disciplinară privind judecătorii se bazează pe principiile:

- legalității;
- respectării independenței justiției;
- echității procedurii;

- proporționalității dintre abaterea disciplinară comisă și sancțiune;
- transparenței.

Instanțele judecătorești, fiind definite ca organe de stat prin intermediul cărora se înfăptuiește justiția și se exercită puterea judecătorească, sunt clasificate, după locul în sistemul judecătoresc, în:

- Inferioare;
- Superioare;
- Supreme.

Iar după competența lor în:

- Ordinare;
- Specializate;
- De executare;
- De fond;
- De apel;
- De recurs.

Conform autorului I. Guceac, judecătoriile funcționează în raioanele și sectoarele stabilite de Parlamentul Republicii Moldova la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii. Judecătoriile și localitățile din raza de activitate a acestora sunt stabilite de Legea cu privire la organizarea judecătorească. În competența judecătoriilor sunt date toate cauzele și cererile, în afară de cele date prin lege în competența altor instanțe. [9, p.430]

Pentru a putea fi soluționată o cauză de ordin jurisdicțional, cetățenii și, în general, persoanele din Republica Moldova se pot adresa, pentru a le fi examinat cazul, și Curții Europene a Drepturilor Omului (CEDO), care, chiar și dacă nu face parte din sistemul judiciar al Republicii Moldova, totuși persoanele se pot adresa și în această instanță.

În strictă conformitate cu Legea cu privire la organizarea judecătorească, există instanțe specializate, înființate în temeiul legii, pentru judecarea unor anumite categorii de cauze.

Ori de câte ori legea nu prevede expres competența altui organ jurisdicțional, competența de soluționare a litigiilor aparține instanțelor judecătorești, care au plenitudine de competență în materie civilă. Uneori, legea prevede că instanțele judecătorești sunt competente să controleze hotărârile pronunțate de alte organe de jurisdicție (ex: comisiilor pentru soluționarea litigiilor de muncă etc.). [10, p.59]

Curțile de Apel. Fiecare curte de apel își exercită competența într-o circumscripție care cuprinde mai multe judecătorii.

Curțile de Apel au următoarele competențe:

- Ca instanță de apel, judecă apelurile împotriva hotărârilor pronunțate în prima instanță de judecătorii, inclusiv de judecătoriile militare.
- Ca instanță de recurs, judecă recursurile împotriva hotărârilor judecătorilor.
- Soluționează conflictele de competență apărute între judecătorii.
- Judecă cazurile de revizuire, date prin lege în competența sa.
- Soluționează conflictele de competență apărute între judecătoriile din circumscripția lor.

[7, p. 24]

Curtea Supremă de Justiție. Curtea Supremă de Justiție este instanța judecătorească supremă, care asigură aplicarea corectă a legilor de către toate instanțele judecătorești competente. Organizarea și funcționarea Curții Supreme de Justiție este reglementată prin legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție. Curtea Supremă este instanța la care ajung, prin intermediul căilor de atac, hotărârile judecătorești pronunțate de instanțele inferioare, iar hotărârile instanței supreme nu mai sunt susceptibile de a fi atacate în fața unei alte jurisdicții competente.

Printre atribuțiile Curții Supreme de Justiție se numără următoarele:

- a) ca instanță de recurs judecă hotărârile curților de apel;
- b) judecă recursurile în anulare împotriva hotărârilor judecătorești în condițiile și pentru motivele prevăzute de lege;
- c) judecă în primă instanță cauzele atribuite prin lege în competența sa;
- d) sesizează, din oficiu sau la propunerea instanțelor judecătorești, Curtea Constituțională

pentru a se pronunța asupra constituționalității actelor juridice;

e) generalizează practica judiciară, analizează statistica judiciară și dă explicații din oficiu în chestiunile de practică judiciară, ce nu țin de interpretarea legilor și nu au caracter obligatoriu pentru judecători;

f) examinează informațiile președinților instanțelor inferioare privind efectuarea justiției de către acestea. [4, art. 1, 2]

În cadrul Curții Supreme de Justiție funcționează :

- Colegiul Civil;
- Colegiul Comercial și de Contencios Administrativ;
- Colegiul Penal;
- Alte colegii constituite de către Plenul Curții după categoriile cauzelor.

În conformitate cu prevederile art. 16 al Legii cu privire la Curtea Supremă de Justiție [4, art. 16], Plenul C.S.J. are următoarele atribuții:

- Sesizează din oficiu sau la propunerea instanțelor judecătorești Curtea Constituțională pentru a se pronunța asupra constituționalității actelor juridice;
- Constituie, după caz, colegii conform categoriilor de cauze, determină durata activității lor;
- Confirmă componența colegiilor;
- Aprobă Regulamentul cu privire la organizarea și funcționarea Curții Supreme de Justiție, îl modifică și îl completează.

Conform prevederilor Constituției Republicii Moldova, Legii cu privire la statutul judecătorului și altor acte normative, judecătorii instanțelor judecătorești sunt independenți, imparțiali și inamovibili. Ei se numesc în funcție de Președintele Republicii Moldova, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii. Președintele și judecătorii Curții Supreme de Justiție sunt numiți în funcție de Parlament, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii. Judecătorul este persoana investită constituțional cu atribuții de îndeplinire a justiției. Pentru îndeplinirea justiției, judecătorii au împuterniciri plenipotențiare, stabilite de legislația în vigoare, la care se obligă să respecte toate prevederile întocmai și necondiționat a acesteia.

Ca o abordare la tematica ce ține de îndeplinirea justiției în Republica Moldova, sunt prevăzute și unele organe de administrare judecătorească și de asigurare a îndeplinirii justiției. Ca un organ de autoadministrare judecătorească competent este Consiliul Superior al Magistraturii, ce este privit, din punct de vedere legislativ, ca instituția cu rol de garant al independenței justiției din Republica Moldova, care propune Președintelui Republicii Moldova numirea în funcție a judecătorilor și procurorilor și supraveghează buna desfășurare a activității profesionale a acestora.

Din Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii [5, art. 4] deducem atribuțiile esențiale ale acestuia, care sunt următoarele :

- face propuneri Președintelui Republicii Moldova sau, respectiv, Parlamentului de numire, promovare la o instanță superioară, transferare la o instanță de același nivel sau la o instanță inferioară, de numire în funcția de președinte sau de vicepreședinte de instanță ori de eliberare din funcție a judecătorilor, președinților și vicepreședinților instanțelor judecătorești;
- primește jurământul judecătorilor;
- aprobă regulamentele privind criteriile și procedura de selectare a candidaților la funcția de judecător, de promovare în funcția de judecător la o instanță superioară, de numire în funcția de președinte sau de vicepreședinte al instanței și de transferare a judecătorului la o instanță de același nivel sau la o instanță inferioară.
- aprobă regulamentul de desfășurare a concursului pentru suplinirea funcțiilor vacante de judecător, de președinte sau de vicepreședinte al instanței și asigură organizarea și desfășurarea concursului;
- aplică măsuri de încurajare în privința judecătorilor;
- numește membrii colegiului pentru selecția și cariera judecătorilor și ai colegiului de evaluare a performanțelor judecătorilor, conform competenței sale, etc.

În această ordine de idei, din cadrul autorităților judecătorești, printre toate instituțiile de bază, se regăsește și Procuratura, care este o instituție autonomă în cadrul acestor autorități, care, în limitele atribuțiilor sale, apără interesele generale ale societății, ordinea de drept, drepturile cetățenilor

Republicii Moldova etc.

Atunci, când subiecții raporturilor juridice de orice ramură de drept efectuează o acțiune, ei sunt urmăriți de normele juridice, unde încălcarea acestor norme duce la pedepsire și aplicarea unor sancțiuni corespunzătoare. Această pedeapsă nu este nimic altceva decât acea sancțiune a inculpatului, emisă de către o instanță de judecată competentă. Respectiv, hotărârile în cauză pot fi atacate cu apel sau recurs. Raportându-ne la dispozițiile legale, care consacră caracterul ordinar și general al apelului ca și cale de atac, observăm că acestea stipulează și care sunt limitele de incidență ale demersului în sine, stabilindu-se anumite excepții procedurale de care se ține cont în caz de necesitate.

Concluzie. În urma acestei analize a temei respective, deducem că sistemul juridic din Republica Moldova este unul vast. Acesta cuprinde un șir de instanțe judecătorești cu o componență mare, care ajută la efectuarea justiției într-un stat de drept. Evoluția teoriei clasice a separării puterilor a implicat și evoluția explicațiilor și practicilor cu privire la puterea judecătorească. Aceasta explică chiar terminologia diferită prin care această putere este exprimată în Constituție și doctrine, și anume: putere judecătorească și putere jurisdicțională. Denumirea de „autoritate judecătorească” evocă foarte clar justiția ca funcție distinctă și ca sistem distinct propriu. Autoritatea judecătorească, conform teoriei separării puterilor în stat, reprezintă prin sine sistemul organelor judiciare competente ale statului care înfăptuiesc justiția. Autoritatea judecătorească își are organele sale proprii și specifice, care, spre deosebire de instituțiile de drept, nu reglează relații sociale, ci determină formele organizării, structurii și activității autorității judecătorești, formele realizării justiției ș.a.

Metodologie: Pentru realizarea studiului respectiv au fost aplicate metodele analizei și investigației științifice. În perioada studierii, am beneficiat de materiale teoretico-practice din domeniul dreptului constituțional al Republicii Moldova, precum și acte normative naționale și legislația în vigoare.

Referințe bibliografice:

1. Constituția Republicii Moldova, din 29.07.1994 , publicat: 12.08.1994 în Monitorul Oficial Nr. 1 , data intrării în vigoare : 27.08.1994.
2. Declarația suveranității, aprobată prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr.148-XII din 23.06.1990.
3. Legea cu privire la organizarea judecătorească , din 06.07.1995 , Publicat : 22.01.2013 în Monitorul Oficial Nr. 15-17.
4. Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție, din 26.03.1996 , Publicat: 30.05.1996 în Monitorul Oficial Nr. 032.
5. Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii, din 19.07.1996, Publicat: 22.08.2003 în Monitorul Oficial Nr. 186-188.
6. Legea cu privire la statutul judecătorului , din 20.07.1995 , Publicat : 15.08.2002 în Monitorul Oficial Nr. 117-119.
7. Legea cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor, din 25.07.2014, Publicat: 15.08.2014 în Monitorul Oficial Nr. 238-246.
8. Catan, V. Organele de ocrotire a normelor de drept. – Chișinău, 2015.
9. Cîrnaț, T. , Drept Constituțional. – Chișinău, 2010.
10. Guceac, I. Curs elementar de Drept Constituțional. – Chișinău, 2004.
11. Vălimărescu, A. Tratat de enciclopedia dreptului. – București, 1999.
12. Nistor, M. Organele de ocrotire a normelor de drept. – Chișinău, 2013.